Jm
3706

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305821-p0001-0

Na. 5. D.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305821-p0002-5

פירוש על ישעיהו י״א פס׳ ו׳ וגו׳
בשנת תצ״ה לפ״ק:

Caluœrii explicatio Ieſ. XI. 6. &c.
iudaicogermanice. CIϽIϽCCXXXV.

דברי הנביא לויטן אלזוא· דיא וועלף
ווערדן בייא דען לעמרן וואונן· אונ׳ דיא
פארדל ווערדן בייא דען בעקן ליגן· איין
קליינר קנאב ווערט קעלבר· אונ׳ יונגי ליבן·
אונ׳ מאזט פיך מיט איין אנדר טרייבן· קיה
אונ׳ בערן ווערדן אן דער ווייד׳ גיאן· דש
אירי יונגי בייא איין אנדר ליגן· אונ׳ ליבן
ווערדן שטרוא עסן וויא דיא אקסן· אונ׳
איין זייגלינג ווערט שפילן אן דעם לוך
דער אוטרן· אונ׳ איין אבגוועהנטש קינד
ווערט זייני האנד שטעקן אין דיא העלי דעש
באזיליסקן· מן ווערט נירגנד בשעדיגן·
אויך ניט פרדערבן אויף דעם בערג מיינר
הייליגקייט· דען דאש לאנד איז ערפילט
מיט דער ערקענטניש דעש הערן· וויא
מיט וואזר דאש מערש בדעקט:

שאלה א׳

דיא יודן זאגן· צו דען צייטן המשיח ווערדי
דיזי נבואה ערפילט זיין· דאש געשעהי אבר
אויף דען הייטיגן טאג ניט· דרום זייא
ישוע הנוצרי ניט דער וואהרי משיח· וואש
ענטפרשטו הירויף:):(תשובה·

תשובה׃ עס זאגט דער נביא קורץ
פאר הער׳ עס ווערט איינע רוט אויף גיאן
פון דעם שטאם ישי׳ אונ׳ איין צווייג אויס
זיינר ווארצל ווערט פרוכט טראגן׃ איז דען
נון המשיח איינע רוט אונ׳ איין צווייג׳ וויא
דיא רוטן אין דען גארטן אדר וועלדרן זיין׃
אדר איז ישי׳ דער צו דען צייטן המשיח
לענגסט זאלט טוט זיין׳ איז דער זעלבי
אין אייגנטליכר אלזוא גנאנטר שטאם אדר
ווארצל׳ דער נביא זאגט פערנר׳ משיח
ווערדי מיט דעם שטאב זיינס מונדס דיא
ערד שלאגן׃ שם׳ דיא גרעכטיגקייט
ווערט דיא גורט דעס משיח זיינר לענדן זיין׳
אונ׳ דער גלויב דיא גורט זיינר ניארן׃ ווער
האט אבר איינמאל געזעהן׳ דאס דער מונד
איינן שטאב האב׳ אונ׳ דאס איין מענש מיט
זאלכם שטאב דיא ערד געשלאגן׃ ווער האט
איינמאל געזעהן׳ דאס גרעכטיגקייט אונ׳ גלויב
איינע אייגנטליך אלזוא גנאנטע גורט׳ אויס
מעסינג׳ זילבר אדר גאלד געוועזט׳ דער מוס
דיא לענדן אונ׳ ניארן גגירטיט ווערט׃ עס
איזן דעם נאך דיא אן געפירטי ווארט דעס
נביא ניט נאך דעם משמע אונ׳ בוך שטאבן׳
אדר וויא זיא לויטן׳ זונדרן נאך דעם זין
אונ׳

מוז וואַרט פֿר שטאַנד · ניט אייגנטליך · זונדרן
על דרך ציורים אוז בילדניט ווייזי פֿר שטאַנדן
ווערדן · אוז זאַ אויך איזן ווּלפֿי ·
שאָפֿי · פאַרדלן · בויק אוז דער גלייכֿן טיאַר
בייאַ דעם נבֿיא ניט זאַלֿכי · און פֿר ניגפֿטיגי
טיאַר זיין · וויאַ אין דען ווּלדרן אדר אויך
דען וויזן הערום לויפֿן · זונדרן עס אינן
דיזי טיאַר אונטר דען מענשן גזוכֿט ווערדן ·
דען בילדר אוז ציורים זאַלכֿי טיאַר זיין :
עס זיין דעם נאָך דיאַ וואַרט דעס נבֿיא על
דרך משל ומדרש לו פֿר שטיאַן · אוז זיין
דאַ הערום דברי משל וחידה · גלייכֿניש · בילדר
אוז רעדן וואַרט · ווּלכֿי אונטר דעם ציור
אוז בילד דער טיאַר · ווּלכֿי זיא זונסט
אייגנטליך בדייטן · זאַלכֿי מענשן אב בילדן
אוז אב מאַלן · ווּלכֿי דיאַ תואר אוז אייגנשאַפֿט
דער גלייכֿן טיאַר אן זיך האַבן · זאַלכֿי לייט ·
זאַג איך · ווּלכֿי דען ווּלפֿן · שאָפֿן · קיהן ·
בערן אוז דער גלייכֿן טיארן אין אירר ווידריגן
ווּלדן · אדר אויך לעאַן נאַטור אוז אַרט גלייך
זיין : אוז איז דעם נאָך דער פֿר שטאַנד
אוז אייזונג דעס נבֿיא דיזר · דז לימות
משיח דיאַ לייט אוז פֿעלקר · ווּלכֿי זונסט
אין דער גרויסטן ווידריגקייט אוז און אייניגקייט ·

בפֿרט פֿון וועגן דער אמונה ועבֿודה גלאבט
האבן · זיך ווערדן אין זאלכֿן שטיקן מיט
איין מגדר פֿרגלייכֿן · וויא זיך דען ישעיה
זעלבר גאר שון היראונטר ערקלערט אים
ניינטן פסוק · לא ירעו וגו׳ זיא ווערדן ניט
פֿר דערבן אויף איינם גאנצן הייליגן בערג ·
וויל דיא ערד איז ערפֿילט מיט ערקענטניש
דעש השם · אלז דיא וואסר · דיא דאש
ים בדעקן · (דיז שיקט זיך יוא ניט אויף
שמרל אונ׳ בערן · זונדרן אויף פֿר שטענדיגי
מענשן) · פסוק יוד והיה ביום ההוא וגו׳
אונ׳ עש ווערט געשעהן אן זאלכֿם טאג · דיא
ווארצל ישי (המשיח) · וועלכֿי שטיט צום
פאניר דער פֿעלקר · צו דער זעלבן ווערדן
דיא גוים זוכֿן (צו קומן) · נוך דייטליכֿר
אבר ער קלערט זיך דער נבֿיא בסימן י״ט כ״א
ונודע יהוה למצרים וגו׳ אונ׳ עש ווערט
בקאנט ווערדן יהוה למצרים · אונ׳ עש
ווערדן ערקענן דיא עגיפטר דען יי׳ אין
זאלכֿר צייט · אונ׳ ווערדן מאכֿן איין שלאכֿט
אופפֿר אונ׳ שפייז אופפֿר · אונ׳ זיא ווערדן
גילובן איין גילויבט דעם יהוה · אונ׳ ווערדן
עש האלטן: אונ׳ יהוה ווערט שלאגן מצרים
מיט איינר גרושן שלאג · אונ׳ ווערט זיא היילן ·
אונ׳

אונ׳ זיא ווערדן ווידר קערן ביז צום יהוה׳ אונ׳ ער ווערט זיך ער ביטן לאזן פֿון אין׳ אונ׳ ווערט זיא היילן: אן זעלביק טאג ווערט זיין איין געפֿלאסטערטר וועג פֿון מצרים גען אשור׳ אונ׳ ווערט קומן אשור אין מצרים׳ אונ׳ מצרים אין אשור׳ אונ׳ ווערדן דינן דיא מצרים דעם אשור: אן זעלביק טאג ווערט ישראל דער דריטי זיין דעם מצרים אונ׳ דעם אשור׳ איין זעגן אין דער מיטי דעש לאנדש׳ וועלכן זעגנן ווערט דער הער צבאות׳ אונ׳ ווערט זאגן׳ געזעגנט זייא מיין פֿאלק מצרים׳ אונ׳ דאש ווערק מיינר הענד אשור׳ אונ׳ מיין ערב ישראל׳ ע״כ: נון דיזי דרייא פֿעלקר׳ דיא מצרים׳ אשור וישראל׳ ר״ל דיא גוים ויהודים׳ זא נון מעהר דורך הברכה בקרב הארץ דורך דען זעגן׳ זא מיטן אויף ערדן איז׳ פסוק כ״ד׳ (זה המשיח)׳ אונ׳ אין דעם גלויבן אן דען זעלביגן׳ איין אייניגש גלויביגש פֿאלק גווארדן׳ דיז זיין דיא וועלך אונ׳ טאל׳ דיא פֿארדרל אונ׳ בויך׳ דיא נון צו זאמן אין איינם שטאל ליגן׳ על דרך׳ ווימ יחזקאל ל״ז ט״ז וויז זאגט׳ דש דיא ביידן העלצר יהודה וישראל׳ דיא זאלשט איין אנדר איאר צו ווירד ווארן׳

זאלן

זאלן איין האלז · איין פאלק · איין רייך ווערדן :
עש איז נון דיז צו דען צייטן ישוע המשיח
גשעהן · דא האבן זיך וועלך · שאך · קיא ·
פמרדל · דאש איז · אלריק · אשור · ישראל ·
יודן אונ׳ גוים · וועלכי זיך זונשט פֿרטרוגן ·
אלז בערן אונ׳ קעלבר · וועלך אונ׳ שאך ·
קיא אונ׳ פמרדל · דיא האבן זיך נון מיט
איין אנדר פֿרגליכן · פֿרטראגן · אונ׳ זיך אין
גרושר אנצאל צו דעם משיח בקערט :

שאלה ב׳

אנטהלט אויך זונשט וואז המקרא אונטר דעם
ציור אונ׳ בילד דער טיאר אונ׳ דערן אייגנשאפטן
דיא מיינטן אב :

תשובה · יוא פֿריילך : נאך דענקליך איז יוא
דיא ווייזאגונג יעקב בראשית מ״ט · גור אריה
יהודה וגו׳ יודה איז איין יונגר ליב · יששכר
איין ביינרן איזל · דן איינר שלאנג אויף דעם
וועג · איינר אוטר אויף דעם שטייג : נפתלי
איין שנעלר הירש : בנימין איין רייסנדר
וואלף וגו׳ · ווען אן דיז אליש וואלט בפשוטו
של ענין · זא שלעכט הין נאך דעם בוך
שטאבן פֿרשטיאן · צו וואש פֿאר טיארן
ווירדן ניט דער יודן שטאם פֿעטר ווערדן :
אוז עש אלזוא על דרך משל פֿרשטאנדן
ווערדן ·

ווערדן· וויא עש דען דער גלייכן רעדנש
ארטן גאר פֿיל אין הכתוב גיבט· אלז
משלי כ"ח ט"ו· ירמיהו נ' ו' י"ז וגו'· תילים
פ' י"ד· שיר השירים ב' ט"ו וגו'· אויך
דער גאנצי תלמוד זאמט אגדות ומשלים פֿול
איז· אויך זונשט ביים דען מדרשים ניטש
גמיינר איז אלז דאש:

שאלה ג'

שטיאן דען אויך דיא דאבין זעלבר מיט
אובן גמעלטר ערקלערונג דעש נביא ישעיה
איבר איין:

תשובה· עש שרייבט רמב"ם אין הלכות
מלכים פרק י"ד· אל לך יעלה על לב·
שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם·
או יהיה שם חידוש ממעשה בראשית· אלא
עולם כמנהגו נוהג: וזה שנאמר בישעיהו·
וגר זאב עם כבש· ונמר עם גדי ירבץ·
משל וחידה: ענין הדבר· שיהיו ישראל
יושבין לבטח עם רשעי אומות העולם·
המשולים לזאב ונמר· שנאמר זאב ערבות
ישדדם וגו'· עש קומט דיר ניט אין דיין
הערץ· אלז ווען אין דען טאגן משיח ווערט
אויף הוירן איין ווארט אדר שטיק פֿון דער
אורדנונג דער וועלט· אדר דש עטוואש ווערט

ער נייארט ווערדן פֿון דעם ווערק דער ערשטן
ער שאפֿונג. זונדרן דיא וועלט ווערט נאך
אירר גוועהנליכן אורדנונג ריגירט ווערדן.
דאס יעניג אבר. וואס גשריבן שטיט דורך
ישעיה. אונ׳ עס ווערט וואונן דער וואלף
ביים דעם שאף. אונ׳ דער פארדל ווערט
זיך ביים דעם בוק נידרלעגן וגו׳. דאס
איז איין גלייכניס אונ׳ רעטזל רעד: דיא מיינונג
דיזר רעד איז. ישראל ווערט וואונן זיכר
ביים דען גאטלוזן פֿון דען פֿעלקרן דער
וועלט. וועלכי פֿר גליכן ווערדן מיט דעם
וואלף אונ׳ פֿארדל. ווים גזאגט ווערט.
דער וואלף אויס דער וויסטן ווערט זיא פֿר
שטירן וגו׳. ע״כ. היהער גהערן דיא
שינן ווארט דיזס ראבינן. וועלכי אין זיינם
מורה נבוכים ניט וייט פֿום אנפֿאנג צו לעזן
זיין. יוא התרגום זעלבשט ערקלערט דיזן
פסוק אויך אן גפֿירטי ארזי. ווען ער שפריכט.
בימוהי דמשיחא דישראל. יסגי שלמא בארעא.
וידור ריבא עם אמרא. אין דען טאגן
דעס משיח פֿון ישראל. ווערט גרוס
ווערדן דער פֿריד אויף ערדן.
אונ׳ ווערט וואונן דער
וואלף ביים דעם
שאף:

****

בשורה טובה על פי יוחנן סימן יוד:

ישוע המשיח שפראך · וואהרהפֿטיגליך ·
וואהרהפֿטיגליך · איך זאגי אייך · ווער ניכט צו
דער טיר אין דען שאף שטאל הין איין גיאט ·
נייארט ער שטייגט אנדרשט וואו הריין · דער
זעלביגי איזט איין דיב (גנב) אונ׳ איין מארדר
(רוצח) : ב אבר דער דא צו דער טיר הריין
גיאט · דער זעלביגי איזט איין הירט פֿון דען
שאפֿן : ג דעם זעלביגן מאכט דער טיר היטר
אויף · אונ׳ דיא שאף העררן זיינה שטים ·
אונ׳ ער רופֿט צו זיינן שאפֿן מיט דעם נאמן ·
אונ׳ ער פֿיהרט זיא אויט : ד אונ׳ ווען
ער זיינה שאף האט הרויט גלאזן · זא
גיאט ער פֿאר זיא · אונ׳ דיא שאף גיאן
נאך אים · וויל זיא קענן זיינה שטים :
ה אבר נאך איינם פֿרעמדן גיאן זיא ניכט ·
נייארט זיא פֿליהן פֿון אים · וויל זיא ניכט
קענן דיא שטים פֿון דען פֿרעמדן : ו דיזט
גלייכניט זאגטי ישוע צו אינן (צו דען פרושים) ·
אבר זיא פֿר שטונדן ניכט · וואט עט וואר ·
דאט ער צו אינן רידיטי : ז אונ׳ ישוע
שפראך ווידרום צו אינן · וואראהפֿטיגליך :
וואראהפֿטיגליך · איך זאגי אייך · איך
בין דיא טיר צו דען שאפֿן : ח אלי ·
דיא

דיא פאר איר גקומן זיין· דיא זיין דיבן
אונ׳ מורדר· אבר דיא שאף האבן צו אין
ניכט גהארכט: ט איך בין דיא טיר·
ווען איינר דורך איך הריין גיאט· דער
ווערט גהאלפן ווערדן (לחיי עולם הבא)·
אונ׳ ער ווערט איין גיאן אונ׳ אויס גיאן·
אונ׳ ער ווערט ווידי פינדן: י איין
דיב קומט נור אום צו שטעלין· אונ׳ צו
שחטן אונ׳ צו פר דערבן· איך בין גקומן
אום ווילן דש זיא (דיא שאף כלומר כל ישראל
דיא לאן אוברות גנענט ווערדן· ירמיה סימן
נ׳ פסוק ו׳) דאס לעבן (חיי עולם הבא)
האבן מעכטן· אונ׳ נוך איבריג האבן מעכטן
(כלומר איינה שפע טובה פון אלירלייא
ברכות): יא איך בין דער גוטי
הירט· איין גוטר הירט לאזט זיין לעבן פאר
דיא שאף: יב אבר איין גדינגטר·
אונ׳ דער ניכט דער הירט זעלבסט איזט·
דעם דיא שאף ניכט אייגנטומליך זיין·
דער זיכט דען וואלף קומן· אונ׳ פר לאזט
דיא שאף אונ׳ פליהט· אונ׳ דער וואלף
רויבט זיא· אונ׳ צו שפרייט דיא שאף:
יג אונ׳ דער גדינגטר (הירט) פליהט·
וויל ער איין גדינגטר (קנעכט) איזט·
אונ׳

אונ׳ זארגט ניכט פֿאר דיא שאף: יד איך
בין דער גוטר הירט׳ אונ׳ איך קען דיא
איינגן (שאף)׳ אונ׳ איך ווערדי אויך
ער קענט פֿון דען איינגן (שאף): טו גלייך
וויא איך איין פֿאטר ער קענט׳ אונ׳ איך
קען דען פֿאטר׳ אונ׳ איך זעץ איינה זיל
פֿאר דיא שאף: טז אונ׳ איך האב
נוך אנדרי שאף׳ דיא ניכט זיין אויש
דיזם שטאל׳ דיא זעלביגי אוז איך אויך הרצו
פֿיהרן׳ אונ׳ זיא ווערדן הערין איינה שטים׳
אונ׳ עש ווערט זיין איינה העדרי אונ׳ איין
הירט: יז דארום האט איך איין פֿאטר
ליב׳ וויל איך איינה זיל (צום טויר אספר)
זעצי׳ אום ווילן דש איך דיא זעלביגי
ווידרום עמפפֿאנגן מעכטי: יח קיין
מענש נעמט דאש זעלביגי (לעבן) פֿון איר׳
נייארט איך לאז עש פֿון איר זעלבר׳ איך האבי
גוואלט דאש זעלביגי צו לאזן׳ אונ׳ איך האב אויך
מאכט דאש זעלביגי ווידרום צו נעמן׳ דיזש גבאט
האב איך עמפפֿאנגן פֿון איינם פֿאטר: יט דא
גשאך אבר מאל איינה טיילונג (מחלוקות) אונטר
דען יהודים׳ פֿון וועגן דיזר ווארטי: כ אונ׳ פֿיל
אויש אינן שפראכן׳ ער האט איינן שד
(אדר רוח טומאה)׳ אונ׳ ער איזט אן זיניג
(משוגע)

(אטוגע ואטורך)· וואש הערט איר צו
אים: כא אנדרי שפראכן· דיזש זיין
ניכט ווארטי פון איינם זאלכן אענשן·
דער דא איין שד האט· קאן דען אויך
איין שד (אדר רוח רעה) דיא אויגן פון
בלינדן עפנין: כב אונ' עש ווארד דער
פייאר טאג פון חנוכה צו ירושלים· אונ'
עש ווער ווינטר: כג אונ' ישוע גינג
אין דעם היכל אין דעם פאר הויז שלמה
(אולם שלמה): כד אונ' דיא יהודים
וואַרן אין אום רינגלן· אונ' שפראכן צו אים·
וויא לאנג האלטשטו אונזרי זילן צווייפלהאפטיג·
ווען דוא דער משיח בישט· זוא זאג עש
אונז אפן בארליך (בפרהסיא): כה ישוע
אנטוואַרטיטי צו אינן· איך האב עש אייך
גזאגט· אונ' איר גלויבט עש ניכט· דיא
ווערקי· דיא איך טוא אין דעם נאמן פון
איינם פאטר· דיא געבן צייגנים פון איר:
כו אבר איר גלויבט ניכט· דען איר זייט
ניכט פון איינן שאף· גלייך וויא איך אייך
גזאגט האב: כז איינה שאף דיא הערין
איינה שטים· אונ' איך קען זיא· אונ'
זיא גיאן נאך איר: כח אונ' איך
געב צו אינן דאש איביגי
לעבן:

Im 3706
S

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305821-p0015-7

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305821-p0016-3

פירוש על ישעיהו י"א פס' ו' וגו'
בשנת תצ"ה לפ"ק:

Caluœrii explicatio Ief. XI. 6. &c. iudaicogermanice. CIↃIↃCCXXXV.

דברי הנביא לויטן אלזוא· דיא וועלף
ווערדן בייא דען לעמרן וואונן· אונ' דיא
פארדל ווערדן בייא דען בעקן ליגן· איין
קליינר קנאב ווערט קעלבר· אונ' יונגי ליבן·
אונ' מאזט פיך מיט איין אנדר טרייבן· קיה
אונ' בערן ווערדן אן דער ווידי גיאן· דש
אירי יונגי בייא איין אנדר ליגן· אונ' ליבן
ווערדן שטרוא עסן וויא דיא אקסן· אונ'
איין זייגלינג ווערט שפילן אן דעם לוך
דער אוטרן· אונ' איין אבגוועהנטש קינד
ווערט זייני האנד שטעקן אין דיא העלי דעש
באזיליסקן· אן ווערט נירגנד בשעדיגן·
אויך ניט פרדערבן אויף דעם בערג מיינר
הייליגקייט· דען דאש לאנד איז ערפילט
מיט דער ערקענטניש דעש העררן· וויא
מיט וואזר דעש מערש בדעקט:

שאלה א'

דיא יודן זאגן· לו דען לייטן המשיח ווערדי
דיזי נבואה ערפילט זיין· דאש געשעהי אבר
אויף דען הייטיגן טאג ניט· דרום זייא
ישוע הנוצרי ניט דער וואהרי משיח· וואש
ענטשפרשטו הירויף:):(תשובה·